

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
43

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-36-2

BRNO 2002

Summary:

A probable Paleolithic artifact made from rock crystal was found in the Sklenský Pond near Sklenné nad Oslavou.

SLAVICE (okr. Třebíč)

„Achtele“. Mladý paleolit. Ojedinelý nález. Povrchový sběr.

V polní trati „Achtele“ západně obce byl nalezen ojedinelý artefakt (obr. 16). Jedná se o čepel s okrajovou retuší. Materiálem je bíle patinovaný silicit severské provenience. Nález by mohl souviset s podobnými nálezy z Kožichovic (Koštuřík a kol. 1987).

Petr Škrdla, AÚ AV ČR Brno

Obr. 16. Slavice, „Achtele“. Retušovaná čepel. Slavice, „Achtele“. A retouched blade.

Literatura:

Koštuřík, P., Kovárník, J., Měřínský, Z., Oliva, M. 1987: Pravek Třebíčska. Třebíč.

Summary:

An isolated artifact was found in the „Achtele“ field near Slavice. A white patinated laterally retouched blade is made from silicite of a northern provenience.

SVITÁVKA (okr. Blansko)

Bývalá cihelna v obce. Paleolit/časný středověk. Datování C14. Uložení: NM Praha.

Při geologickém mapování v roce 1962 byla v profilu bývalé cihelny popsána výplň erozní rýhy tvořená složitou sérií spraší, svahových a ronových uloženin a půd posledního interglaciálu a glaciálu (Smolíková – Ložek 1963). V podloží poslední würmské spraše tuto sekvenci uzavíral horizont původních sedimentů typu černozemě. Byl členěn splachovými polohami, obsahoval uhlíky a část skeletu juvenilního jedince, pravděpodobně ženy.

Z téhož horizontu získal dodatečně B. Klíma (1963) čtyři paleolitické artefakty.

Na základě této celkové situace byl lidský skelet přiřazen ke gravettské populaci Moravy a morfologicky srovnáván např. s (rovněž problematickým) nálezem Brno 3. Stratigrafie však na základě nových poznatků toto datování nepotvrzovala: půdy typu černozemě se totiž tvořily ve starší, max. střední části würmského glaciálu (srv. Stránská skála), takže v gravettienu byl jejich vývoj již ukončen (Svoboda a kol. 1994, 125). Současně se upozorňovalo na typ fosilizace a zbarvení kostí, který odpovídá spíše holocennímu stáří.

V rámci projektu přímého datování lidských fosilií pomocí C14 vybral V. Kuželka ze skeletu uloženého v Národním muzeu v Praze samostatný fragment klenby lebeční o velikosti 10 x 5 mm. Výsledek měření je následující:

1180 ± 50 BP (GrA-13711)

Tento výsledek potvrzuje určité předchozí pochybnosti o stáří nálezu, vyplývající ze stratigrafické pozice i ze stupně fosilizace skeletu. Pravděpodobněji se jedná o pohřeb časně středověkého stáří, zahloubený do spraše až na úroveň pleistocenních půdních sedimentů a spraší opět vyplněný, aniž by kontury předpokládané jámy byly v profilu patrné.

Jiří A. Svoboda, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Klíma, B. 1963: Die Entdeckung eines pleistozänen Menschen bei Svitávka. Přehled výzkumů 1962, 2-3.

Smolíková, L. – Ložek, V. 1963: Interglaciál a nález pleistocenního člověka u Svitávky. Časopis pro mineralogii a geologii 8, 189-197.

Svoboda, J. a kol. 1994: Paleolit Moravy a Sluzska. Brno.

Summary:

Recent C-14 dating of a fragment of human bone from a juvenile female skeleton found in Svitávka in 1962, and classified originally as Upper Paleolithic (Gravettian), confirms earlier doubts about the Pleistocene age of this specimen and places it, instead, to the Early Medieval period.

TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)

„Za Školou“. Bohunicien (?). Sídliště. Povrchový sběr. Uložení: AÚ AV ČR Brno.

Při povrchovém průzkumu, který uskutečnil v září roku 1990 Petr Kos, byly na katastrálním území obce Tvarožná v trati „Za Školou“ (obr. 17)

zachyceny nálezy patinované štípané kamenné industrie. Během prvního povrchového průzkumu byla shromážděna kolekce v počtu přibližně dvou desítek kusů. V následujících letech byla lokalita soustavně navštěvována a prosbírávána. V rozmezí let 1990 – 2000 tak byla získána kolekce 193 artefaktů a současně byla vymezena oblast, kde se paleolitické nálezy soustřeďují. Artefakty jsou rozptýleny na ploše přibližně 50 x 50 m, v mírné, pravděpodobně erozí vzniklé depresi. Není proto vyloučeno, že lokalita skrývá zbytky kulturní vrstvy in-situ. Na to by ukazovala i přítomnost povlaku, který je tvořen vysráženým uhličitánem vápenatým a který je patrný na povrchu asi čtvrtiny artefaktů.

Nová paleolitická stanice je situována na severním svahu, těsně pod vrcholem mírného, táhlého návrší, které se vypíná nad levým břehem Tvaroženského potoka. Nadmořská výška lokality je 270 m. Relativní převýšení je 70 m nad hladinou Svratky a 40 m nad hladinou lokální vodoteče – Rokytnice. Souřadnice lokality v systému S-42 jsou následující: [3629.2, 5452.4].

Artefakty jsou silně patinovány a značně poškozeny mrazem. Prvně jmenovaná skutečnost znesnadňuje identifikaci použitých surovin, zatímco druhá se odráží ve vysokém stupni fragmentárnosti souboru a s tím souvisejícím nárůstem zlomků na úkor ostatních technologických kategorií.

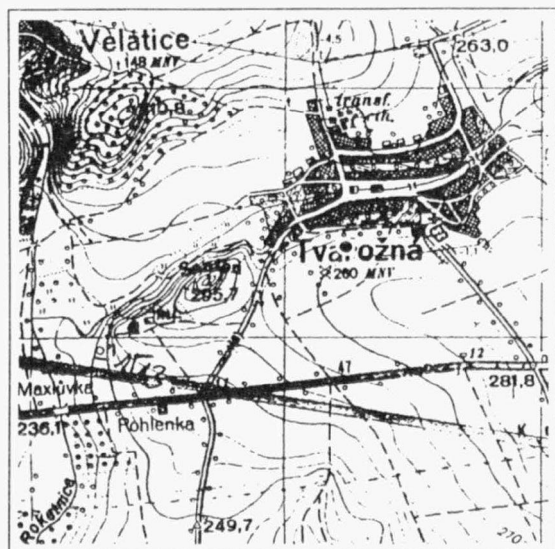
Za pozornost stojí surovinové spektrum (tab. 6), které je tvořeno převážně rohovci typu Stránská skála a Krumlovský les. Tyto dva typy surovin se vyskytují ve vyrovnaném množství. Zatímco rohovec typu Stránská skála pocházejí nepochybně z oblasti primárního výskytu na Stránské skále, otázkou zůstává proveniencí rohoveců typu Krumlovský les. Přestože v případě této suroviny byly na lokalitě zpracovávány valouny s charakteristickým pouštním lakem, nezdá se být pravděpodobné, že by pocházely ze zdrojové oblasti Krumlovského lesa. Je třeba vzít v úvahu alternativní zdroje v oblasti Brněnské kotliny a jejího bezprostředního okolí. Z dalších surovin, které byly na lokalitě zpracovávány, byl identifikován křídový spongiový rohovec, který byl s největší pravděpodobností získáván ze šterkových teras v bezprostředním okolí sídliště. Identifikovány byly i dva kusy hnědočerveného radiolaritu. Skupina ostatní zahrnuje dva přepálené artefakty (z nichž jeden je pravděpodobně rohovec typu Krumlovský les) a další neurčitelné suroviny (v jednom případě je podezření na limosilicit).

Technologické spektrum (tab. 7), jak již bylo výše zmíněno, je silně ovlivněno porušením (rozpuštěním) artefaktů vlivem mrazu a s tím souvisí vysoký podíl zlomků. Jádra, která jsou ze dvou třetin z rohovece typu Stránská skála, jsou většinou značně porušena mrazem. Z těch, která je možno klasifikovat, je většina těžena ze dvou protilehlých

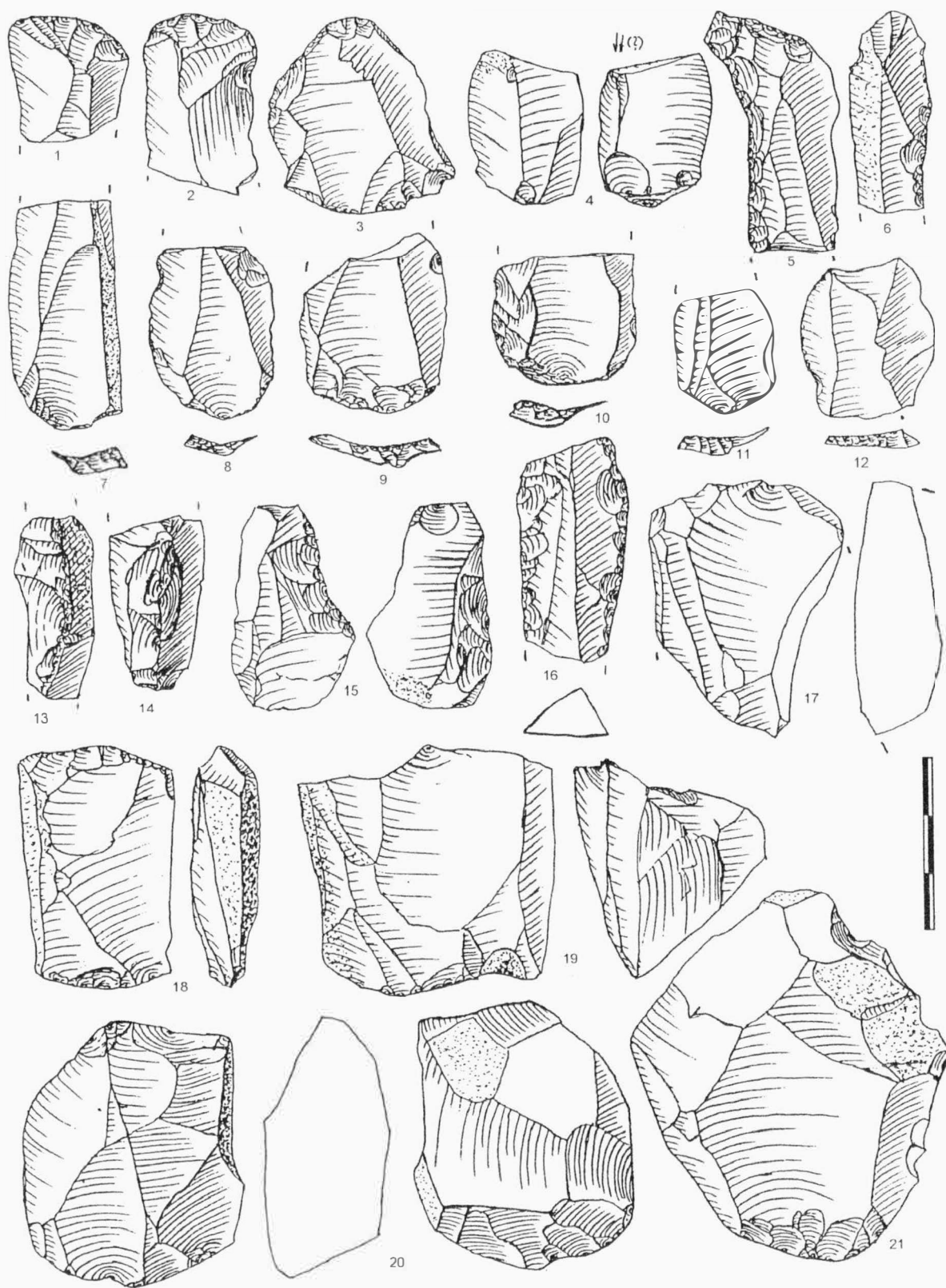
podstav a na jejich frontální straně jsou často negativy levalloiských ústěpů (obr. 18:17-20). Pouze jedno jádro je unipolární, s paralelními čepelovitými negativy na frontální straně. Řada artefaktů vykazuje intenzivní přípravu úderové plochy. Přestože charakteristický levalloiský hrot nebyl na lokalitě nalezen, lze se domnívat, že některé proximální zlomky s patrnou přípravou úderové plochy představují zbytky těchto hrotů (obr. 18:7-11). Na dvou artefaktech je patrná místní retuš (obr. 18: 6). Ze skupiny čepelí a zlomků čepelí jsou čtyři z hrany jádra (obr. 18: 13, 14).

Typologické spektrum je tvořeno třemi škrabadelly (obr. 18:1-3), z nichž dvě jsou na distálních zlomcích čepelí a jedno na ústěpu. Neprůkazná je intencionalita rydlového úderu na zlomené čepeli (obr. 18:4). Kolekci doplňuje drasadlo (obr. 18:15) a dvě retušované čepelí (obr. 18:5, 6).

Nálezy z lokality lze spolehlivě přiřadit k počáteční fázi mladého paleolitu, s ohledem na výraznou přítomnost levalloiské techniky (příprava úderové plochy, bohunická, protisměrně těžená jádra, zlomky levalloiských hrotů) a absenci plošné retuše k bohunicienu. Za pozornost stojí pokles podílu rohovece typu Stránská skála v závislosti na vzdálenosti od jeho primárního výchozí (vzdálenost Tvarožné od Stránské skály je 7 km vzdušnou čarou). Kolekci z Tvarožné – „Za školou“ lze přirovnat k nálezům z lokalit v údolí Bobravy (cca 13 km od Stránské skály). Otázkou zůstává vazba na szeleiské lokality dokumentované v prostoru Vyškovské brány (srovnej Svoboda 1994).

Obr. 17. Tvarožná, „Za školou“. ● – lokalizace naleziště.
Tvarožná, „Za školou“. ● – a location of the site.

Obr. 18. Tvarožná, „Za Školou“. Výběr materiálu.
Tvarožná, „Za Školou“. Selected artifacts.

Tab. 6. Tvarožná, „Za Školou“. Suroviny.
Tvarožná, „Za Školou“. Raw materials.

Suroviny – Raw materials	n	%
silicity typu pazourku – flint-like silices	20	10.4
křídový spongiový rohovec – Cretaceous spongolite chert	84	43.5
rohovec typu Krumlovský les – Krumlovský les-type chert	81	42.0
radiolarit – radiolarite	2	1.0
neurčeno – not identified	6	3.1
celkem – total	193	100.0

Tab. 7. Tvarožná, „Za Školou“. Technologie.
Tvarožná, „Za Školou“. Technology.

Technologie – Technology	n	%
nástroj – tool	7	3.6
připravená surovina – prepared raw material	1	0.5
jádro – core	9	4.7
čepel – blade	10	5.2
zlomek čepele (l < 2š) – broken blade (l < 2w)	13	6.7
úštěp – flake	88	45.6
zlomek – fragment	53	27.5
místně retušovaný artefakt – partly retouched artifact	2	1.0
mikroodštěpky a mikrozlomky (< 1.5cm) – microchips and microfragments	10	5.2
celkem – total	193	100.0

M. Oliva (1987) publikoval na katastru Tvarožné celkem 9 nalezišť. Většina z nich je ovšem lokalizována na jižních svazích Dražanské vrchoviny, v severní části katastru obce. V souvislosti s nově prezentovanými nálezy stojí za pozornost lokalita při východním úpatí návrší Santon, ze které pochází mimo jiné úštěp s přípravou úderové plochy a retušovaná čepel (Valoch 1970. Taf. 1 : 6, 8).

Petr Škrdla, AÚ AV ČR Brno
Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Oliva, M. 1987: Revize paleolitických lokalit z východního okolí Brna (okr. Brno-venkov, Vyškov). PV 1984, 14-18.

Svoboda, J. 1994: The Upper Paleolithic Settlement of the Vyškov Gate: Regional Survey, 1988-1992. PA 85/2, 18-34.

Valoch, K. 1970: Paläolithische Funde von Jiřkovičce bei Brno (Mähren). Sborník J. Poulíkovik šedesátinám, 11-13. Brno: AÚ ČSAV.

Summary:

A new Bohunician surface site within the Tvarožná cadastral territory, the „Za školou“ field (obr. 17), is described here.

The raw material spectrum (tab. 6) consists of Stránská skála and Krumlovský les type cherts supplemented by Cretaceous spongolite chert and radiolarite.

The technological spectrum (tab. 7) shows an increasing abundance of fragments (resulting from frost processes). The cores are often bidirectionally reduced and the Levallois flake negatives are visible on their frontal faces. Although a typical Levallois point was not found, a series of distal flake fragments suggests the distal parts of such artifacts (obr. 18:7-11).

The typological spectrum is composed of three endscrapers (obr. 18:1-3), a possible burin (obr. 18:4), a sidescraper (obr. 18:15), and two retouched blades (obr. 18:5, 16).

The collection shows a high degree of similarity with material from Bobrava Valley.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (k. ú. Jarošov u Uh. Hradiště, okr. Uherské Hradiště)
 Jarošov II. Gravettien – pavlovien. Sídliště. Zjišťovací sondáž.

V roce 2001 výzkum poračoval sondážemi v okolí lokality (obr. 21).

Sonda T1-2001. Sonda byla situována ve dně údolí, které vymezuje severní okraj lokality. Pod 40 cm mocnou polohou ornice, která obsahovala ostrorohanné úlomky kongrecí uhličitánu vápenatého (CaCO₃) a střepy novověké keramiky, leželo souvrství přemístěných sprašových hlín s příměsemi terciárního podloží. Od hloubky 95 cm byla tato poloha oglejená a v hloubce 200 cm byly zachyceny ojedinělé uhlíky. Vrt do dna sondy zjistil pokračování identického sedimentu do hloubky 280 cm, kde narazil na pevnou překážku.

Sonda T2-2001. Sonda byla lokalizována ve svahu nad výzkumem K. Valocha (Seitl – Valoch 1998). Ornice, dosahující mocnosti 40 cm, plynule přecházela do mocné polohy přemístěných sprašových hlín. V hloubce asi 200 cm následovalo šikmo ukloněné, velmi výrazné, ostré rozhraní s terciárními, modro-žlutými jíly.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 43 (2001)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz http://www.iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Bakázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, PhD., PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Alice Del Maschio, Miroslav Lukáš
Jazyková úprava:	PhDr. Jan Balhar, CSc.
Na titulním listě:	Plastika medvěda z Pavlova (kresba J. Svoboda); letecký snímek Mušova a Pálavy (foto O. Šedo)
Tisk:	BEKROS
Náklad:	350 ks

© 2002 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00